

PAPER DETAILS

TITLE: Göç, Refah ve Güvenlik İlişkileri Bağlamında Avrupa Birliği'nde Refah Sovenizmi

AUTHORS: Emre Alakus

PAGES: 1-38

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3795182>

<https://doi.org/10.70972/gad.1452901>

Göç, Refah ve Güvenlik İlişkileri Bağlamında Avrupa Birliği'nde Refah Şovenizmi

Araştırma Makalesi

Makale Geliş Tarihi: 14 Mart 2024

Makale Kabul Tarihi: 28 Kasım 2024

Yazar Bilgileri:

Emre ALAKUŞ

İstanbul Üniversitesi

emrealakus7@gmail.com

ORCID: 0000-0002-0358-4457

Özet

Arka Plan: Göç alan toplumlarda gerçekleşen sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik dönüşüm süreci göçmenler ile yerleşik toplum arasında çeşitli anlaşmazlıklara neden olmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde Avrupa'ya gelen göçmenlere birtakım sosyal haklar tanınsa da 1990'lardan sonra Avrupa Birliği'nde göç ve göçmenler çeşitli eleştirilerin hedefi olmaya başlamıştır. Göçmenler ile yerli vatandaşlar arasındaki toplumsal, kültürel ve siyasal sınırların belirsizleşmesine yönelik kaygıları ifade eden sınır endişesi, göçü bir güvenlik sorunu olarak tanımlayan siyasal kesimlere yönelik desteğin artmasına neden olmaktadır. Güvenlik ile ilgili endişeleri refah şovenizmi ile birleştirerek göçü güvenlikleştiren aşırı sağ siyasal partiler Avrupa Birliği üyesi ülkelerde giderek güç kazanmaktadır.

Amaç: Bu araştırmanın amacı, göçmenlerin göç ettikleri ülkelerde refah devletin sunduğu olanakları tüketerek yerleşik vatandaşların yoksullaşmasına neden olduğu yönündeki refah şovenizmi iddialarının bilimsel gerçeklere uygun olup olmadığını Avrupa Birliği örneği üzerinden incelemek ve refah şovenizmi iddialarının göçün güvenlikleştirilmesi üzerindeki etkilerini açıklamaktır.

Yöntem: Araştırma kapsamında Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) tarafından yayımlanan veriler derlenmiş ve SPSS Statistics programı kullanılarak basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Avrupa Birliği üyesi ülkelerde bulunan yabancı sayısının ilgili ülke nüfusuna oranı bağımsız değişken olarak, yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan vatandaşların oranı ise bağımlı değişken olarak alınmıştır.

Bulgular: Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde bulunan yabancı sayısının ülke nüfusuna oranı ile yerleşik vatandaşların yoksulluğu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Avrupa Birliği üyesi ülkelerde yaşayan, yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan yabancıların oranlarının ortalaması yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan yerli vatandaşların oranlarının ortalamasının yaklaşık olarak iki katıdır.

Sonuç: Avrupa Birliği ülkelerinde yabancı sayısının toplam nüfusa oranının artmasının veya azalmasının yerleşik durumdaki vatandaşların yoksulluk ve sosyal dışlanma oranını etkilemediği anlaşılmıştır. Bu sonuç Avrupa Birliği'nde refah şovenistlerinin iddialarının bilimsel gerçekler ile uyumlu olmadığı anlamına gelmektedir. Yoksulluk ve sosyal dışlanma riski bakımından yabancılar yerleşik vatandaşlara göre daha fazla risk altındadır.

Anahtar kelimeler: Göç, Refah Şovenizmi, Göçün Güvenlikleştirilmesi.

<https://doi.org/10.70972/gad.1452901>

Welfare Chauvinism in the European Union in the Context of Migration, Welfare and Security Relations

Research Article

Article Arrival Date: 14 March 2024

Article Acceptance Date: 28 November 2024

Author:

Emre ALAKUŞ

Istanbul University

emrealakus7@gmail.com

ORCID: 0000-0002-0358-4457

Abstract

Background: The process of social, political, cultural, and economic transformation occurring in societies that receive immigrants leads to various conflicts between immigrants and the settled society. Although certain social rights were granted to immigrants who came to Europe in the post-World War II period, since the 1990s, migration and immigrants have increasingly become the target of criticism within the European Union. Border anxiety, which reflects concerns about the blurring of social, cultural, and political boundaries between immigrants and native citizens, contributes to the rising support for political groups that frame migration as a security issue. By combining security concerns with welfare chauvinism, far-right political parties that securitize migration have been gaining strength in EU member states.

Purpose: The aim of this study is to examine the validity of welfare chauvinism claims, which assert that immigrants deplete the resources provided by the welfare state in the host countries, thereby causing the impoverishment of native citizens, through the example of the European Union. Additionally, this study seeks to explain the impact of welfare chauvinism claims on the securitization of migration.

Method: In the scope of the research, data published by the European Statistics Office (Eurostat) has been compiled and a simple linear regression analysis was conducted using SPSS Statistics software. The ratio of the foreign population in the European Union member states to the population of the relevant country is taken as the independent variable, and the ratio of citizens at risk of poverty and social exclusion is taken as the dependent variable.

Results: The analysis revealed that there is no statistically significant relationship between the ratio of the foreign population to the total population and the poverty of native citizens in EU member states. The average proportion of foreigners living in EU member states who are at risk of poverty and social exclusion is approximately twice that of native citizens who are at risk of poverty and social exclusion.

Conclusion: It has been determined that an increase or decrease in the ratio of the foreign population to the total population in European Union countries does not affect the poverty and social exclusion rates of native citizens. This result indicates that the claims of welfare chauvinists in the European Union are not aligned with scientific facts. Foreigners are at a higher risk of poverty and social exclusion compared to native citizens.

Keywords: Migration, Welfare Chauvinism, Securitization of Migration.

1. Giriş

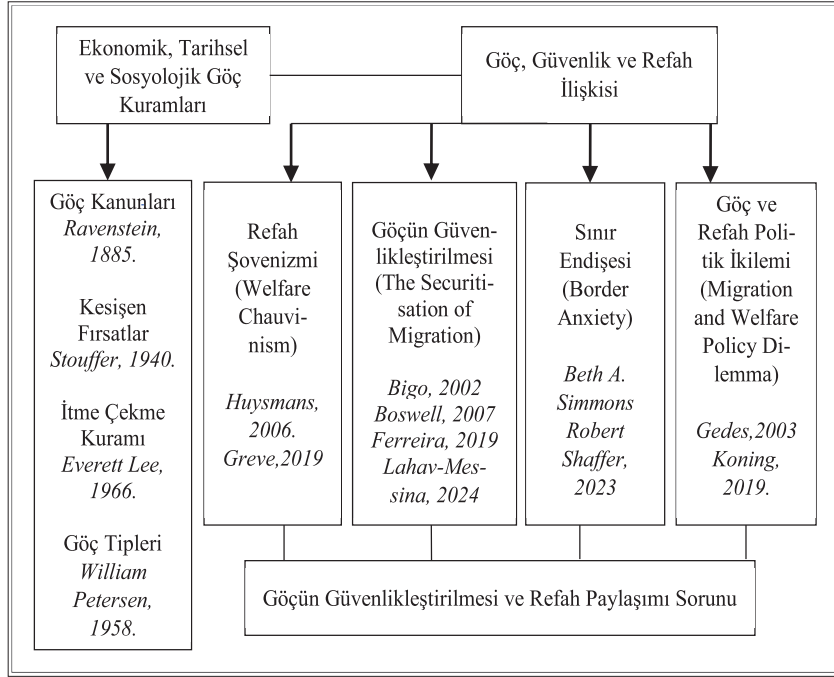
Teknolojik ilerlemelerle birlikte ulaşım ve iletişim olanaklarının gelişmesi sonucunda potansiyel göçmenler gitmek istedikleri yer hakkında daha kolay ve hızlı bilgi sahibi olabilmektedir. Bu durum ekonomik ve sosyal koşulları daha iyi olan ülkelere yönelik göç hareketlerinde artışa neden olmaktadır. Göçmenler göç ettikleri ülkenin ekonomik ve toplumsal yapısını etkilemektedir. Göçmen kabul politikaları nüfusu yaşlanan ülkelerin genç işgücü ihtiyacını karşılamak konusunda bir çözüm olarak görülebilmektedir. Diğer taraftan göçmenler göç ettikleri ülkenin kaynaklarını yerleşik vatandaşlar ile paylaşmaktadır. Refah devletinin sunduğu hak ve yardımlara erişim konusunda göç ettikleri ülkenin vatandaşları tarafından tehdit unsuru olarak görülebilmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ekonomik ve sosyal bakımdan gelişen Avrupa ülkeleri, Avrupa Birliği'ni (AB) kurarak ekonomik ve siyasal güçlerini birleştirmiş ve dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan potansiyel göçmenlerin hedefi haline gelmiştir. AB'ye üye ülkelerde göçmenlere sunulan sosyal hak ve yardımlar sebebiyle vatandaşların refah seviyelerinin azaldığı ve kaynakların yerliler yerine göçmenlere aktarıldığı düşüncesi toplumsal ve siyasal olarak güç kazanmaktadır. Bu düşünce, politik çıkar ve endişeler ile birleşerek göçmenlerin güvenlik bakımından tehlikeli olduğu yönünde söylemlere neden olmaktadır. Söz konusu düşünce ve söylemler nedeniyle aşırı sağ siyasal partiler güç kazanmaktadır (Greve, 2019; Huymans, 2006). Göçü bir güvenlik sorunu olarak tanımlayan düşünce ve söylemlerin güçlenerek yaygınlaşmasının başka toplumsal sorunlara da neden olma olasılığı vardır. Bu çalışmanın amacı, göç ve refah ilişkisi bağlamında ortaya çıkan, göçmenlerin göç ettikleri ülkedeki refah devleti kaynaklarını tüketerek vatandaşların refah seviyesinde azalmaya ve yoksullaşmalarına neden olacağı düşüncesini istatistiksel yöntemler kullanarak analiz etmek ve incelemektir. Ek olarak yapılan araştırmada yeni toplumsal sorunların oluşmasına neden olabilecek potansiyele sahip bu düşünce ve söylemlerin bilimsel gerçeklerle uyumlu olup olmadığının ortaya konması hedeflenmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde göç, güvenlik ve refah ilişkisi hakkında kavramsal ve kuramsal açıklamalara yer verilmektedir. Üçüncü bölümde AB’de göç ve refah ilişkisine dayalı olarak göçün güvenlikleştirilmesinin ve refah şovenizminin kuramsal çerçevesi açıklanmaktadır. Son bölümde araştırma hipotezi Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) verilerine dayalı olarak basit doğrusal regresyon analizi yöntemi ile test edilmekte ve çıktılar değerlendirilmektedir. Analizde bağımsız değişken olarak AB üyesi ülkelerde bulunan yabancı sayısının ilgili ülke nüfusuna oranı, bağımlı değişken olarak ise yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan vatandaşların oranı kullanılmıştır.

2. Göç, Güvenlik ve Refah

Göç olgusu, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından, kişi veya grupların bir devlet içerisinde ya da uluslararası bir sınırı geçerek yer değiştirmesi olarak tanımlanmaktadır (IOM, 2013). Kalıcı veya yarı kalıcı ikamet değişikliği olarak tanımlanan göç hareketi mesafeye ilişkin bir sınırlama olmadan gönüllü veya zorunlu olarak gerçekleşebilmektedir (Lee, 1966). Başka bir tanıma göre uluslararası göç, insanların geçici veya kalıcı olarak bir ülkeden başka bir ülkeye giderek ulusal kimlikleri ve toplumsal üyelikleri kapsayacak şekilde yeniden yerleşmesidir (Bartram, Poros ve Monforte, 2017). Göç olarak adlandırılan nüfus hareketinde insanların yer değiştirmelerinin süresi, yapısı ve nedeni değişebilmektedir. Toplumsal değişimin sebep olduğu kolektif bir eylem olarak göç, yalnızca göç alan ülkeyi değil göçün kaynağı olan ülkedeki toplumu da etkilemektedir (Castles ve Miller, 2008). Bu çalışmada göç olgusunun göçmenlerin göç ettikleri yerin kültürel ve toplumsal yapısı ile etkileşim ve bütünleşmelerini kapsayan tanımı benimsenmekle birlikte göçmenlerin fiilen içinde bulundukları topluma katılımı ve o toplumu dönüştürme süreçleri incelenmektedir. Göç olarak adlandırılan yeniden yerleşme, göçmenler ile birlikte göç edilen toplumu dönüştüren bir süreç olarak ele alınmaktadır. Mülteciler, ekonomik göçmenler ya da yerinden edilmiş kişiler göç tanımı kapsamına giren gruplardır (IOM, 2013).

Göçü açıklamak üzere ortaya konulan kuramlar; göçün neden, süreç ve sonuçlarını ekonomik, tarihsel ve sosyolojik yönlerine odaklanmaktadır. Göç olgusunu açıklamaya yönelik ilk kuramsal çalışma, E. G. Ravenstein tarafından 1885 yılında İngiltere’de yayımlanan “Göç Kanunları” (The Laws of Migration) isimli makaledir. Ravenstein 1871 ile 1881 yıllarında sanayileşmenin yaşandığı 19. yüzyıl koşullarında gerçekleşen İngiliz nüfus sayımlarının istatistiksel verilerine dayalı olarak göç kanunlarını belirlemiştir (Ravenstein, 1889). Ravenstein’in kanunları kendi döneminde İngiltere’de sanayileşmeye bağlı yaşanan ülke içi nüfus hareketlerini açıklamaktadır. Samuel A. Stouffer tarafından 1940 yılında ortaya konulan Kesişen Fırsatlar Teorisi, mesafe ile hareketlilik arasında yakın bir ilişki olduğunu açıklamaktadır. Belirli bir yerdeki fırsatların sayısı ne kadar fazla ise oraya göç eden kişi sayısı da o kadar fazla olacaktır (Stouffer, 1940). 1958 yılına gelindiğinde William Petersen tarafından göçü sosyolojik açıdan ele alan beş farklı göç tipi ortaya konulmuştur. Buna göre *ilkel (primitive)* göçler, insanların çevresel ve doğal koşullarda gerçekleşen bozulmaya verdiği tepki sonucu ortaya çıkan göçlerdir. *Zorunlu (forced)* göçlerde devlet veya işlevsel olarak eşdeğer bir toplumsal kurum göçü harekete geçiren faktördür. *Yöneltilmiş (impelled)* göçlerde itici faktör yine siyasal ve sosyal koşullardır ancak zorunlu göçlerden farklı olarak kişiler göç kararını verirken belirli bir oranda yekti sahibidir. Göçmen iradesinin ve tercihinin belirleyici olduğu göç tipi *serbest (free)* göçlerdir. Son olarak *kitlesel (mass)* göçler teknolojik gelişmeler doğrultusunda demiryolu ağlarının gelişmesi gibi sebeplerle çok daha fazla insanın göç etmesini açıklayan göç tipidir (Petersen, 1958). Everet S. Lee’nin 1966 yılında yayımladığı “A Theory of Migration” isimli makalesinde yer verdiği itme çekme kuramına göre kaynak ve hedef yerdeki olumlu veya olumsuz faktörler, yoldaki engeller ve göç eden kişinin kişisel özellikleri göç sürecini oluşturmaktadır (Lee, 1966). Şekil 1’deki literatür haritasının ekonomik, tarihsel ve sosyolojik göç kuramları tarafında klasik göç kuramları; göç, güvenlik ve refah ilişkisi tarafında ise bu makalede üzerinde durulan refah şovenizmi, göçün güvenlikleştirilmesi, göç ve refah politik ikilemi ve sınır endişesi kavram ve kuramları kategorize edilmiştir.

Şekil 1. Göç Güvenlik ve Refah İlişkisi Literatür Haritası.

Göç olgusu devletlerin ekonomik, demografik ve kültürel yapılarını etkileyerek dönüştürmektedir. Göçmenler göç ettikleri ülkelerde çeşitli nedenlerle suç ve terörizm gibi sorunlar ile birlikte anılabilmektedir. Bu durum göçün bir güvenlik sorunu olarak algılanmasına ve göçmenlerin göç ettikleri ülkeye entegrasyonunda birtakım zorluklara neden olmaktadır (Ferreira, 2019). Güvenlik ve göç konuları arasında ilişki kurulması ve bu ilişkinin güçlendirilmesi göçün güvenlikleştirilmesidir. Göçün güvenlikleştirilmesi, yalnızca ırkçı düşüncelerden ve aşırı sağ siyasi partilerin popülist söylemlerinden kaynaklanmamaktadır. Aynı zamanda politikacıların bölgesel sınırlar üzerindeki sembolik kontrollerini kaybetme kaygıları önemli bir faktördür. Buna göre politik çıkar ve endişeler göçün güvenlikleştirilmesinin nedenleri arasındadır. Dolayısıyla göçün güvenlikleştirilmesi için her zaman gerçek ekonomik ve sosyal koşullardan kaynaklanan nedenlere ihtiyaç duyulmamaktadır. Olası tehditler ile

göçmenler arasında ilişki kurmakta çeşitli politik çevrelerin siyasal amaçlarına ulaşmalarını kolaylaştırmaktadır. Göç ve terörizm konuları, sağ siyaseti destekleyenler için son derece önemlidir. Söz konusu kesim, göç konusunda serbestleşmeyi öneren politikacıları ve siyasi partileri seçimler yoluyla cezalandırırken daha büyük ve zorlu kısıtlamaları öneren siyasi yaklaşımları destekleme eğilimindedir. Bu konudaki hassasiyetleri o kadar büyüktür ki hangi siyasi partiye ve kime oy vereceklerini göç ve terörizm konuları belirler (Lahav ve Messina, 2024). Göç hareketlerinin yaygınlaşmasıyla birlikte ulusal sınırlara yeni duvarlar inşa edilmesi ve mevcut duvarların güçlendirilmesi gibi güvenlik tedbirleri artmaktadır. Sınır endişesi salt korkudan daha karmaşık bir durumu ifade etmektedir. Göç alan ülkedeki yerleşik halkın ekonomik rekabete karşı hassasiyet hissini yanında kültürel değişimler ile göç ve suç ilişkisi de sınır endişesinin nedeni olabilmektedir. Göçmenler ile yerleşikler arasındaki yasal, toplumsal ve psikolojik sınırların korunmasına yönelik kaygıları ifade eden sınır endişesi, siyasal çıkarların gerektirdiği durumlarda siyasal söylemlerde kullanılabilmektedir (Simmons ve Shaffer, 2023).

Göçün güvenlikleştirilmesi siyasal desteğin ve kolektif kimliğin güçlendirilmesine yardımcı olabilecek ve siyasetçilere belirli oranda meşruiyet kazandırabilecektir. Devletler güvenlikleştirme politikaları ile gücünü artırabilir, ancak göçün güvenlikleştirilmesinin belirli riskleri bulunmaktadır. Buna göre göç yönetimi konusunda güvenlikleştirme üç temel nedenden dolayı risklidir. İlk olarak göçün ekonomik büyüme ve birikimi sağlamadaki işlevi, devletin sınırlı sosyal ve ekonomik kaynaklarının dağıtımı ve güvenliği sağlama görevleri arasında çelişkiye neden olmaktadır. Siyasal iktidarların göçmenler ile ilgili taahhütlerini yerine getirmede yaşadıkları zorluklar göçün güvenlikleştirilmesindeki ikinci riski oluşturmaktadır. Siyasi rekabet içerisindeki partilerin gerçekleştirilmesi mümkün olmayan ya da oldukça zor olan sözler vermesi hükümetler açısından sorumluluklar ve siyasi maliyetler ortaya çıkarmaktadır.

Üçüncü risk hükümetlerin güvenilirliklerini kaybetme olasılığı ile ilgilidir. Hükümetler toplumsal sorunlar ve bu sorunlara ilişkin ortaya koydukları çözüm önerilerinin sosyal gerçekler ile uyumlu olmasından sorumludur. Siyasal amaçlarla ileri sürdükleri iddialar ile gerçeklik arasında tutarsızlıklar olması durumunda güvenilirliklerini kaybetme riski ile karşı karşıya kalabileceklerdir. Bu durum otoritelerini kaybetmelerine neden olabilecektir. Bu nedenle hükümetler göç ve güvenlik konuları arasında gerçek dışı ilişkiler kurmaktan imtina etmektedir (Boswell, 2007).

Dünya genelinde iletişim ve seyahat olanaklarının gelişmesiyle artan göç hareketleri, göçmen ve mültecilerin uluslararası hukuktan kaynaklanan hak arayışları ile devletlerin göçü kontrol etme isteklerini karşı karşıya getirmektedir. Devletlerin göç politikası uygulamaları arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bazı devletler, yaygın kamuoyu baskısı ve toplumsal krizler müdahaleyi kaçınılmaz hale getirene kadar göç sorunlarının birikmesi karşısında kayıtsız kalabilmektedir (Freeman, 1994). Bu durum göçün yalnızca sorunlara sebep olmasıyla açıklanamaz. Göç ekonominin ihtiyaç duyduğu ucuz ve genç işgücü gibi çeşitli ihtiyaçlara da çözüm üretebilmektedir. Castles ve Miller hükümetlerin izlediği politikalarından bağımsız olarak göçün toplumun belirli bir kesiminin tepkisini çekeceğini vurgulamaktadır. Yaşam koşulları, ekonomik ve sosyal refah seviyeleri öngörülemez bir biçimde değişmekte olan insanlar göçmenlerin güvensizlik sebebi olduğunu düşünebilmektedir (Castles ve Miller, 2008). Gelişmiş ve kaynakların fazla olduğu göç alan ülkelerde yerleşik toplum kendi bölgelerinde ürettikleri yatırım ve değerlerden göçmenlerin pay almaya hakkı olmadığını düşünme eğilimindedir (Tushnet, 1995). Refah devleti kaynaklarının paylaşımında göçmenlerin tehdit olarak görülmesi, göç ve güvenlik konularının ekonomi ve refah paylaşımı eksenli bir bakış açısıyla incelenmesine sebep olmaktadır. İçinde bulundukları zor koşullar sebebiyle sığınmacılar, mülteciler ve ekonomik göçmenler başta olmak üzere göçmenlerin önemli bir bölümünün sosyal yardım ve hizmetlerden daha çok yararlanması

yerleşiklerin tepkisini çekerek refah rekabetine neden olmaktadır. Sosyal yardımlardan yararlanma konusunda öncelik kararı genel olarak yaş, engellilik veya sağlık gibi ölçütlere göre verilmektedir. Görece yeni bir kavram ve popülist bir fikir olarak nitelendirilen refah şovenizmi bu ölçütler arasına kültürel veya ulusal kimliği ekleme stratejisi olarak tanımlanmaktadır (Greve, 2019; Huysmans, 2006). Refah şovenizmine göre sosyal yardım ve haklardan yararlanma hakkı olmayan göçmenler kültürel yapıya tehdit oluşturmaktadır. Bu durum politikacılar tarafından azalan siyasi meşruiyetin güçlendirilmesi için göçmenlere yönelik endişelerin politik söylemlerde kullanılmasına neden olmaktadır. (Huysmans, 2006). Refah şovenizminde göçmenler ile sığınmacıların kültürel kimlikleri bir tehdit olarak algılanmakta ve sosyal haklardan yararlanmalarının kısıtlanmasının temel sebebi olarak kabul edilmektedir. Refah devleti düzenini bozan siyasal değişim faktörleri arasında gösterilen refah şovenizmi, göçün refah güvenliğine bir tehdit olarak algılanmasından kaynaklanmaktadır (Taylor-Gooby, Leruth ve Chung, 2017). Refah devletinin sunduğu olanakların göçmenlerle paylaşılması güvenlik sorunları ile birlikte anılmaktadır. Bu yolla göç ve refah paylaşımı sorunu güvenlikleştirilmektedir.

Göç ve refah ilişkisi incelenirken üzerinde durulması gereken diğer bir kavram olarak sosyal dışlanma, toplumun belirli bir bölümünün işsizlik, yoksulluk, engellilik gibi nedenlerden dolayı eğitim, sağlık ve kültürel olanaklara katılımdan uzak kalmaları, üretim faaliyetlerine ve karar alma etkinliklerine katılamamaları olarak tanımlanmaktadır. Sosyal dışlanmayı anlamak için ekonomik göstergelerin tek başına yeterli olmadığı vurgulanmaktadır. Buna göre politik, kültürel ve sosyal durumların da dikkate alınması gerekmektedir (Hapti, 2019). Sosyal dışlanma adil olmayan sosyal ilişkileri ve sosyal yapılara katılım için gerekli fırsatlara ulaşamama durumunu ifade etmektedir (Topgöl, 2016). Refah şovenizmi göçmenlerin sosyal dışlanmasına zemin hazırlamaktadır. Yasal ve sosyal statüleri bakımından içinde bulundukları toplumdan negatif olarak ayrıışan göçmenler refah şovenizmi söylemlerinin artmasıyla sosyal dışlanmaya maruz kalabilmektedir.

3. Avrupa Birliği'nde Göçün Güvenlikleştirilmesi ve Refah Şovenizmi

Avrupa Birliği'nin (AB) kuruluşundan önce ilk olarak ekonomik çıkarların birleştirildiği bir yapı olan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu oluşturulmuştur. 1 Ocak 1958 tarihi itibarıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran Federal Almanya, Fransa, Belçika, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda'dan oluşan altı devlete sonraki süreçlerde Danimarka, Birleşik Krallık, İspanya ve Portekiz gibi ülkeler de katılmıştır (European Union, 2023). Kuruluşundan itibaren gösterdiği ekonomik başarı, AB üyesi devletlerin vatandaşlarına sunduğu ekonomik ve sosyal hakların dünyanın geri kalanına göre daha fazla olmasını sağlamıştır. Avrupa'da göçmenlerin misafir işçi olarak kabul edildiği İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde göç ettikleri ülkenin vatandaşlığına sahip olmayan göçmenlere birtakım sosyal haklar tanınmıştır. Ancak 1990'lardan itibaren göçmenler ekonomiye yaptıkları katkıya göre ikiye ayrılmıştır. Ekonomiye katkı yapan göçmenlerden rahatsızlık duyulmazken diğer göçmenler refah devletleri kaynaklarının paylaşılmasında tehdit unsuru olarak algılanmıştır (Geddes, 2003). AB üye ülkeleri, sınırları içerisinde istemediği göçmenlerin geri gönderilmesi amacıyla geri kabul anlaşmaları imzalamaktadır. Birinci ve ikinci nesil geri kabul anlaşmaları Avrupalı devletler arasında veya göçe kaynaklık eden ülkeler ile ikili anlaşmalar şeklinde yapılmıştır. 2000'li yıllardan sonra yaygınlaşan üçüncü nesil geri kabul anlaşmaları ise üye devletler tarafından ikili anlaşmalar şeklinde değil bir üst yönetsel yapı olarak AB tarafından imzalanmaktadır. Üçüncü nesil geri kabul anlaşmaları göçmenleri yalnızca kaynak ülkelere değil aynı zamanda transit geçiş yaptıkları ülkelere geri gönderme olanağı tanımaktadır (Batır, 2018). Bu anlaşmaların geçmişi ve tarihsel süreçte kapsam olarak genişlemesi AB'nin göç ile mücadelesinin yeni olmadığı anlamına gelmektedir.

Ulaşılan ekonomik ve sosyal refah düzeyinin korunması ve geleceği hakkında hem AB içinde hem de AB dışında çeşitli tartışmalar yapılmaktadır. AB'nin bir tür duraklama sürecine girdiği, genişlemesinin yavaşladığı, göçmen krizini de içeren çeşitli sorunlar ile karşı karşıya olduğu düşünceleri ortaya atılmıştır (Ülger, 2014). AB nüfusu hızla yaşlanmaktadır. Ortalama yaşam süresi giderek artmaktadır. 2030 yılında dünya geneli yaş ortalamasının 33 olması beklenirken AB'de ortalama yaştan 45 olacağı ve AB'nin dünyanın en yaşlı bölgesi olacağı tahmin edilmektedir (European Commission, 2017). Bu durum AB üyesi ülkelerin ihtiyaç duyduğu işgücüne kaynak oluşturacak genç nüfus sorununu ortaya çıkarmaktadır. Göçmenler bu soruna çözüm olarak görülmektedir. Diğer taraftan göçmen sayısının arttığı ve düşük ücretliler ile daha iyi ekonomik durumda olanlar arasındaki farkın büyüdüğü ülkelerde refah şovenizmi de yaygınlaşmaktadır (Taylor-Gooby, Leruth ve Chung, 2017). AB ülkelerinin sosyal dışlanma konusunda geliştirdiği politikaların iki temel yapısal özelliğe sahip olduğu kabul edilmektedir. Bunlardan ilki AB'nin sosyal refah devletlerinin neoliberal yapıda olmasıdır. İkincisi ise kurumsal bir üst yapı olarak AB'nin ortak tek pazarı paylaşan AB üyesi devletlerin sosyal dışlanma ve sosyal katılım politikalarına etkisidir (Tihel ve diğerleri, 2023). 1980'li yıllar sonrasında yaygınlaşan neoliberal ekonomi politikaları sonucunda refah devletinden rekabet devletine doğru bir dönüşüm yaşanmıştır. AB üyesi ülkeler arasında söz konusu dönüşümün hızı ve etkinliği farklılaşabilse de küresel ekonomik gelişmelerin dayattığı neoliberal baskılar AB üyesi ülkelerin ekonomik ve sosyal politikalarını da kaçınılmaz olarak etkilemektedir.

Ekonominin ihtiyaç duyduğu genç nüfusu sağlama işlevi olan göçmenler, göç ettikleri ülkedeki yerleşik vatandaşlar tarafından devletin sunduğu sosyal hakların ve sosyal yardımların paylaşılmasında bir tehdit unsuru olarak görülebilmektedir. Refah şovenistlerine göre, rakip olarak görülen sığınmacılar ve göçmenler yerli halka sunulması gereken sosyal ve ekonomik yardımlardan

haksız yere faydalanmaktadır. Ekonomik ve sosyal yardımlar daha fazla göçmenin Avrupa'ya gelmesine neden olmaktadır. Sığınmacılar ve göçmenlere sağlanan yardımların engellenmesi Avrupa'ya yeni gelen göçmen ve sığınmacıların sayıca azalmasını sağlayacaktır (Huymans, 2006). Refah şovenist tutum ve davranışların belirleyicileri üzerine yapılan araştırmalarda ilk olarak ekonomik faktörlerin etkili olduğu vurgulanmaktadır. Güvencesiz gelir, ekonomik güvensizlik ve düşük mesleki statü refah şovenist davranışların belirleyicileridir (Careja ve Harris, 2022). AB'nin neoliberal politikalara yönelimi, rekabet ve verimliliği önceleyen eşitlik anlayışını ortaya çıkarmakta ve piyasa gereklilikleri ile sosyal refah uygulamalarını karşı karşıya getirmektedir. Mülteciler ve göçmenler hukuksal ve sosyal statüleri nedeniyle bu durumdan olumsuz etkilenen ve güvencesiz yaşam koşullarına en çok maruz kalan gruplar arasındadır. Refah devleti ile işgücü politikaları arasındaki karşıtlıklar, göçmenlerin ulusal sosyal ve ekonomik yapılara kabul edilmesi üzerinde belirleyici olmaktadır. Çalışan nüfustan alınan vergi gelirlerine bağlılıkları yüksek olması nedeniyle demografik baskı altında olan İsveç ve Almanya gibi AB ülkeleri, görevdeki hükümetler için siyasi maliyet ve riskler barındırmasına rağmen daha kapsayıcı göç ve iltica politikaları uygulamaktadır (Tihel ve diğerleri, 2023). Söz konusu siyasi maliyet ve riskler, göçmenler sebebiyle refah devleti kaynaklarına erişimlerinin kısıtlandığını düşünen yerleşik kesimlerin siyasal desteğinin kaybedilmesi anlamına gelmektedir. Diğer taraftan mevcut demografik yapı üretim süreçlerine katılacak ve vergi gelirlerinin devamını sağlayacak genç nüfus ihtiyacını karşılamamaktadır. İkinci olarak ideolojik faktörler refah şovenist davranışlar üzerinde etkilidir. Buna göre kimlik, politik gelişmişlik ve kültürel değerler üzerinden kendini tanımlayan kişiler, kendilerine benzemeyenlerle aralarındaki sınırları ideolojik faktörlere dayalı olarak belirlemektedir.

Üçüncü faktör refah devleti ve yeniden dağıtım ilkeleridir. Refah devleti uygulamaları arttıkça refah şovenist davranışların azaldığı ileri sürülmektedir (Careja ve Harris, 2022).

Refah şovenizmi Avrupa'da sağ popülist partilere verilen desteğin artmasının olası nedeni olarak görülmektedir. Ancak bu desteğin gücü AB içinde ülkeden ülkeye farklılaşmaktadır. İsveç gibi genel ekonomik durumu görece daha iyi olan ülkelerde refah şovenizmi daha az yaygınlaşırken Macaristan gibi ülkelerde en yüksek etki alanına ulaşmıştır. Finansal krizlerden daha çok etkilenen ülkelerde vatandaşlar popülist partilere ve refah şovenizmine daha fazla destek vermektedir (Greve, 2019). AB'de Aşırı sağ popülist partiler göçmen karşıtlığı üzerinden siyasi kampanyalar yürütmektedir. Onlara göre güvenlik sorunlarının, ekonomik krizlerin ve sosyal sorunların temel nedeni uygulanan yanlış göç politikaları sonucunda artan göçmen nüfusudur. Diğer taraftan belirli ana akım partilerin popülist söylemlere destek vererek göçmen karşıtı söylemleri sahiplendiği vurgulanmaktadır (Eser ve Çiçek, 2020). Bu durum refah şovenizmine ve dayalı göçmen karşıtı politikaların AB ülkelerinde genel siyasi yapının karakteristik özelliği olma olasılığı taşıdığını göstermektedir. AB'de çoğunluk durumundaki yerleşik halk ile azınlık olan göçmenler arasındaki karşıtlığı otoriterlik ve etnik milliyetçiliğe dayalı yabancı düşmanlığı ile birleştiren aşırı sağ siyasi partiler, göçmenleri desteklediklerini ve onlarla birlikte hareket ettiklerini ileri sürdükleri liberal elit kesimleri de hedef almaktadır. Onlara göre göçmenlerin kabul edilmesini destekleyen liberal elit kesim uluslararası sermaye ile işbirliği içerisinde hareket etmektedir. AB'ye kuşku ile yaklaşan aşırı sağ siyasi partiler, çoğunluğu oluşturan ve "gerçek halk" olan yerleşiklerin çıkarları doğrultusunda AB üyesi her ülkenin göç ile ilgili kendisinin kararlarını alması gerektiğini savunmaktadır. Refah şovenizmini desteklemekte ve AB içinde işgücünün serbest dolaşımının yerleşiklerin çıkarları aleyhine haksız rekabete neden olacağını savunmaktadır (Saraçlı, 2023).

Yerliler ile göçmenler arasında süregelen anlaşmazlıklara ek olarak göçün refah harcamalarını artırarak refah bütçelerini zorlaması endişesi karşısında politikacılar belirli kararlar almak durumunda kalmıştır. Hollanda örneğinde siyasal karar vericiler herkesi kapsayan refah harcamaları yerine özel olarak göçmenlerin refaha erişimine yönelik harcamaları kısma eğilimindedir. İsveç gibi eşitlik ilkesine görece daha bağlı kabul edilen ülkelerde ise yerliler ve göçmenler arasında herhangi bir ayırım yapılmadan bütün refah harcamalarının kısılması daha olası politika tercihi olarak öne çıkmaktadır (Koning, 2019). Göçmenlerin refah devletin vatandaşlarına sundukları olanakları azaltacağı endişesi, göçmen karşıtı politik söylem aracılığıyla ekonomik gerçeklikten uzak politikalara neden olabilmektedir. Söz konusu popülist politik söylem, ulusal ekonomilerin ihtiyaç duyduğu işgücünün göçmenler tarafından karşılanması ekonomik gerçeği ile ilgilenmemektedir.

Göçmenlerin yerleşiklerin sahip olduğu kaynakları tükettikleri ve refah seviyelerinde azalmaya neden oldukları düşüncesi devletler üzerinde kamuoyu baskısı oluşturmakta ve göç ve refah ilişkisinden kaynaklanan politik ikilemlere neden olmaktadır (Geddes, 2003). Göç konusu AB’de iç güvenlik, kültürel güvenlik ve refah güvenliği bağlamlarında güvenlikleştirilmektedir. Bu kapsamda göçmenler AB ülkelerinin ulusal güvenliklerine tehdit oluşturan potansiyel suçlular olarak gösterilmektedir. Farklı kültürel geçmişe sahip olmaları ise Avrupa toplumlarının kültürel kimliğine tehdit olarak algılanmalarına neden olmaktadır. Sosyal yardım sistemlerinden gayri meşru yollarla yararlanarak sistemi sömürdükleri ileri sürülmektedir. Bütün bu iddialar AB’de göçün güvenlikleştirilmesine neden olmuştur. Diğer taraftan AB ülkeleri nüfuslarının yaşlanması sonucunda toplumun yenilenmesi ve demografik yapının korunabilmesi için göçmenlere ihtiyaç duymaktadır. Bu amaçla göçmen kabul politikaları geliştirilmektedir. AB bir yandan göçmenleri çekmeye çalışırken diğer taraftan güvenlikleştirmektedir (Genç, 2010). Avrupa Komisyonu tarafından

2017 yılında hazırlanan “Avrupa’nın Geleceğine Dair Beyaz Kitap” isimli raporda ortaya konulan 2025 yılına kadar gerçekleşmesi muhtemel beş farklı senaryoda sınır yönetimi, güvenlik, göç ve iltica konuları birlikte ele alınmakta ve bu konularda işbirliğinin derinleştirileceğini öngörülmektedir. Yaşanan son krizler Avrupa içindeki belirli sınırlarda geçici kontrollerin yeniden uygulanmasına yol açmıştır (European Commission, 2017). Göç, güvenlik ve iltica konularında öngörülen işbirliğinin sağlanamaması durumunda AB içinde belirli konularda olası politika ayrılıklarının gündeme geleceği ileri sürülebilir. AB dış sınırlarının korunamaması AB içinde sınırların belirginleştirilmesine yönelik tartışmaları gündeme getirecektir. Bu türden tartışmalar Birleşik Krallık’ın AB’den ayrılmasına (Brexit) benzer yeni ayrılıklara neden olabilecektir. AB geleceğinde güvenlik ile ilgili tehditlerin refah şovenizmini meşrulaştırmak için kullanılacağı tahmin edilmektedir (Taylor-Gooby, Leruth ve Chung, 2017). Bu durum Avrupa’da göç ve refah ilişkisinin güvenlikleştirildiğini göstermektedir. Daha ılımlı bir yaklaşıma göre ise öncelikli gereklilik bir topluluğun kendi halkının faydası ve refahını iyileştirmek için çalışmasıdır. Sığınmacılar ve göçmenlerin sosyal hakları bu sebeple kısıtlanmaya çalışılmaktadır. Buna göre azalan kaynaklar, istihdam olanakları ve sosyal hakların AB üyesi ülke vatandaşlarının çıkarlarını gözeterek yeniden dağıtılması gerekmektedir (Huymans, 2006).

4. Yöntem

4.1. Araştırma Modeli

Göçün yerleşik toplumun refah seviyesi üzerinde etkilerini incelemek için çeşitli araştırma yöntemleri kullanılabilir. Bu çalışmada Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) tarafından yayımlanan, AB üyesi ülkelerde bulunan yabancı

sayısının ilgili ülke nüfusuna oranı ile yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan vatandaşların ve yabancıların oranları kullanılarak göç ve refah ilişkisine dayalı refah şovenizmi iddiaları incelenmektedir. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Göçmenlerin göç ettikleri ülkelerdeki refah devleti kaynaklarını tüketerek yerleşik vatandaşların refah seviyelerinde azalmaya neden oldukları düşüncesi araştırılmaktadır. Bu amaçla yapılan basit doğrusal regresyon analizinde bağımsız değişken olarak 2022 yılı itibarıyla AB üyesi ülkelerdeki yabancı sayısının ilgili ülke nüfusuna oranı temel alınmaktadır. Bağımlı değişken olarak ise 2022 yılı itibarıyla AB üyesi ülkelerde yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan 18 yaş ve üzeri vatandaşların oranı temel alınmaktadır.

4.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni AB'ye üye ülkelerin sınırları içerisinde fiilen yaşayan yerleşik vatandaşlar ve göçmenlerin toplamıdır. Araştırmanın örneklemini Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) tarafından yayımlanmış veriler 27 AB ülkesine ait verilerdir. Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) tarafından yayımlanmış veriler Tablo 1'de gösterilmektedir. Tablo 1'de 2022 itibarıyla AB'de ülkelere göre toplam yabancı sayılarına yer verilmektedir. Ülkelerin toplam nüfus büyüklükleri dikkate alındığında daha doğru bir analiz yapılabilmesi amacıyla bağımsız değişken olarak yabancı sayısının ülke nüfuslarına oranı temel alınmaktadır.

*Göç, Refah ve Güvenlik İlişkileri Bağlamında
Avrupa Birliği'nde Refah Şovenizmi*

Tablo 1. AB Üyesi Ülkelerde Yabancı Sayısı, Yabancı Sayısının Nüfusa Oranı, Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski Altında Bulunan Vatandaş ve Yabancı Oranları.

SIRA	ÜLKE ADI	2022 İtibarıyla Vatandaşlık Ölçütüne Göre Yabancı Nüfusu (Bin)	2022 İtibarıyla Yabancı Sayısının Ülke Nüfusuna Oranı (%)	2022	2022
				İtibarıyla AB Üyesi Ülkelerde Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski Altında Bulunan 18 Yaş Üzeri Vatandaşların Oranı (%)	İtibarıyla AB Üyesi Ülkelerde Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski Altında Olan AB Vatandaşı Olmayan 18 Yaş Üzeri Kişilerin Oranı (%)
1	Almanya	10 893.1	13.1	17.6	43.9
2	Fransa	5 315.3	7.8	17.2	55.0
3	İtalya	5 030.7	8.5	22.3	40.8
4	İspanya	5 407.5	11.4	21.7	60.4
5	Polonya	453.1	1.2	15.8	10.7
6	Romanya	48.6	0.3	32.7	-
7	Hollanda	1 230.0	7.0	16.3	44.2
8	Belçika	1488.9	12.8	16.7	44.6
9	Çekya	538.2	5.1	11.0	19.3
10	Yunanistan	747.9	7.1	24.7	53.4
11	İsveç	868.2	8.3	16.1	44.3
12	Portekiz	698.9	6.8	19.8	34.1
13	Macaristan	202.3	2.1	18.0	-
14	Avusturya	1 572.3	17.5	12.5	43.8
15	Bulgaristan ¹	124.2	1.8	31.8	48.5
16	Danimarka	562.2	9.6	17.0	33.0
17	Finlandiya	294.6	5.3	15.9	33.8
18	Slovakya	60.1	1.1	14.6	-
19	İrlanda	671.3	13.3	20.2	23.1
20	Hırvatistan ¹	35.9	0.9	20.2	34.4
21	Litvanya	34.3	1.2	25.0	26.7
22	Slovenya	172.4	8.2	13.4	25.3
23	Letonya	245.0	13.1	26.3	35.3
24	Estonya	202.7	15.2	25.5	38.0
25	Güney Kıbrıs	170.1	18.8	13.6	37.5
26	Lüksemburg	304.0	47.1	13.4	40.3
27	Malta	107.4	20.6	19.1	30.6

(¹): Yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında olan AB üyesi ülke vatandaşı olmayan 18 yaş üzeri kişilerin oranında Eurostat tarafından güvenilirliği düşük olarak açıklanmış veriyi ifade eder.

(-): Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) tarafından açıklanmamış veriyi ifade eder.

Kaynak: Tablo 1 Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) verilerinden derlenerek oluşturulmuştur.

Vatandaşların ve yabancıların yoksulluk ve sosyal dışlanma riskleri arasında karşılaştırma yapabilmek amacıyla yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan 18 yaş ve üzeri AB üyesi ülke vatandaşı olmayan kişilerin oranları da Tablo 1’de gösterilmektedir. Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) verilerine göre 2022 itibarıyla 27 AB üyesi ülke içerisinde toplam yabancı sayısının en fazla olduğu AB ülkesi yaklaşık 10.8 milyon yabancının yaşadığı Almanya’dır. Toplam yabancı sayısının en fazla olduğu ikinci ülke yaklaşık 5.4 milyon yabancının yaşadığı İspanya iken üçüncü ülke yaklaşık 5.3 milyon yabancının yaşadığı Fransa’dır. Yabancı sayısının ülke nüfusuna oranının en yüksek olduğu ülkeler sırasıyla yaklaşık olarak yüzde 47.1 ile Lüksemburg, yüzde 20.6 ile Malta ve yüzde 18.8 ile Güney Kıbrıs’tır. Yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan yerleşik vatandaşların oranının en fazla olduğu ülkeler ise yüzde 32.7 ile Romanya, yüzde 31.8 ile Bulgaristan ve yüzde 26.3 ile Letonya’dır.

4.3. Veri Toplama Süreci

Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat), Avrupa Komisyonuna bağlı olarak faaliyet yürüten AB’nin resmi istatistik birimidir. Dolayısıyla açıkladığı veriler güvenilir ve geçerli kabul edilebilir. Bu araştırmada Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) tarafından yayımlanmış farklı raporlardan elde edilen veriler kullanılmıştır. Tablo 1’de yer alan yabancılara ilişkin verilerde sığınmacılar, mülteciler, oturma veya çalışma izni sahibi gibi çeşitli göçmen türlerini kapsayacak şekilde vatandaşlık ölçütüne göre ayırım yapılmıştır. Araştırmada kullanılan yoksulluk ve sosyal dışlanma riski ile ilgili verilerin AB gelir ve yaşam koşulları istatistiklerinden alındığı Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) tarafından vurgulanmaktadır (Eurostat, Migrant integration statistics - at risk of poverty and social exclusion). Analiz ve değerlendirmelerde temel alınan yoksulluk ve sosyal dışlanma riski, yalnızca hane halkı gelir düzeyi ile ilgili değildir. İşsizlik, çalışma durumu ve belirli sosyoekonomik özellikleri de yansıtabilmektedir. Yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altındaki kişilerin oranını hesaplamak için

üç ayrı ölçüt birleştirilmektedir. Bunlardan ilki harcanabilir gelirin yoksulluk sınırının altında olmasıdır. İkincisi yeterli bir yaşam kalitesine ulaşmak için gerekli olan maddi unsurlara sahip olamaması sebebiyle ağır maddi ve sosyal yoksunluk çekilmesidir. Üçüncüsü ise düşük iş yoğunluğu olarak adlandırılan, bir hanede çalışma çağındaki yetişkinlerin son bir yıl içinde çalışabilecekleri sürenin yüzde 20'si veya daha az sürelerde çalışma olanağı bulabildiği durumu ifade eder. Bu durumlardan en az biri kişinin yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında olduğunu göstermektedir. 2022 yılında AB'de yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan kişi sayısı 95.3 milyona ulaşmıştır. Bu sayı toplam AB nüfusunun yüzde 21.6'lık bölümüne karşılık gelmektedir (Eurostat, Living Conditions in Europe, 2023).

4.4. Veri Analizi

Araştırmada AB üyesi ülkelerde bulunan yabancı sayısının ilgili ülke nüfusuna oranı bağımsız değişkeninin yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan vatandaşların oranı bağımlı değişkeni üzerindeki etkisini incelemek amaçlanmaktadır. Bu amaçla derlenen ve elde edilen veriler SPSS Statistics programına aktarılarak basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Analizde “H1: Avrupa Birliği ülkelerinde bulunan yabancı sayısının ülke nüfusuna oranı, yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında yaşayan yerleşik vatandaşların oranını pozitif yönde ve anlamlı olarak etkilemektedir” hipotezi test edilmiştir. Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) tarafından açıklanmamış veya güvenilirliği düşük olarak açıklanmış bazı veriler analiz dışında tutulmuştur. 2022 yılı itibarıyla toplam nüfusu 645.397 olan Lüksemburg'da yabancı sayısının ülke nüfusuna oranı yüzde 47.1'dir (Eurostat, Population on 1 January by age group, sex and citizenship, 2023). Toplam nüfusunun diğer AB ülkelerine göre az olması ve yabancı sayısının ülke nüfusuna oranının diğer AB ülkelerden analizi etkileyebilecek ölçüde ayrışması sebebiyle Lüksemburg ülkesine ait veriler analiz kapsamı dışında tutulmuştur.

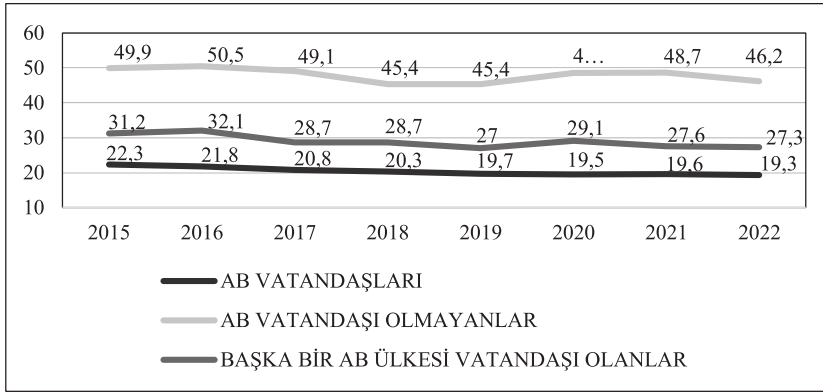
4.5. Etik ve Sınırlılıklar

Araştırmada AB'nin resmi istatistik birimi olan Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) tarafından resmi internet sitesinde kamuya ilan edilmiş veriler kullanılmıştır. AB üyesi 27 ülkenin toplam nüfusu farklılaşabilmektedir. Bir AB ülkesindeki yabancı sayısı başka bir AB ülkesinin toplam nüfusundan fazla olabilmektedir. Araştırma kapsamında Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) verileri kullanılırken Lüksemburg hariç AB üyesi 26 ülkeye ilişkin veriler analiz kapsamında eşit değerlendirilmiştir. Avrupa coğrafyasının toplam nüfusunun ve yabancı oranının dikkate alınması halinde araştırmada kullanılan örneklemin ülkeler arasındaki farklılıkları değerlendirme dışında bıraktığı ve analiz sonuçlarının geneli yansıtmayacağı ve ileri sürülebilir. Ancak araştırmada Avrupa coğrafyası değil bir üst yönetim birimi olarak AB ele alınmıştır. Bu sebeple AB üyesi ülkelere ilişkin verilerin kullanılmasının yerinde olacağı kabul edilebilir. Dünyanın farklı bölgelerindeki ekonomik, sosyal ve siyasal koşulların farklılaşabilmesi nedeniyle araştırma sonucunda elde edilen bulgular AB dışında farklı coğrafyalarda doğrudan geçerli kabul edilemeyecektir.

5. Bulgular

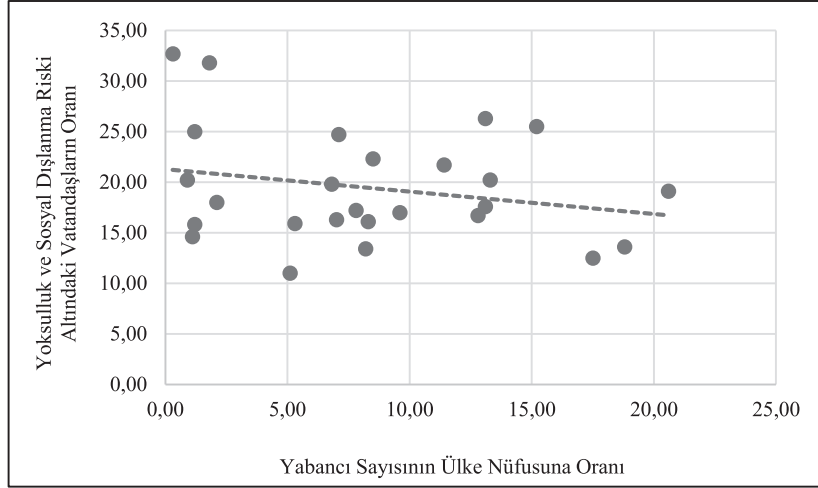
Şekil 1'de AB'de yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan 18 yaş ve üzeri kişilerin oranları vatandaşlık ölçütüne göre gösterilmektedir. Buna göre en yüksek oran herhangi bir AB üyesi ülke vatandaşı olmayan kişilere aittir. 2022 yılı itibarıyla AB'de yabancıların yaklaşık olarak yüzde 46.2'lik bir bölümü yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında yaşamaktadır. Bu oran bulunduğu AB ülkesinden başka bir AB üyesi ülke vatandaşı olan kişilerde yüzde 27.3, bulunduğu ülkenin vatandaşlarında ise yüzde 19.3'tür.

Şekil 1’de yer alan verilerden hareketle göçmenlerin veya yabancıların yoksulluk ve sosyal dışlanma riskinin yerleşik vatandaşlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir. Vatandaş olmayan kişilerin daha yoksul olmasının yalnızca AB dışından gelenler için değil aynı zamanda AB içinde ülke değiştirmiş göçmenleri de göreceli olarak etkileyen bir durum olduğu anlaşılmaktadır. 2015-2022 yılları arasında yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında yaşayan AB üyesi ülke vatandaşlarının oranının düzenli olarak azaldığı anlaşılmaktadır. Aynı yıllarda yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında yaşayan ve bulunduğu AB ülkesinden başka bir AB üyesi ülke vatandaşı olan kişilerin oranının ise AB vatandaşları ile karşılaştırıldığında dalgalı bir seyir takip ettiği anlaşılmaktadır. Yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında yaşayan AB üyesi ülke vatandaşı olmayan kişilerin oranında 2016-2019 yılları arasında belirli bir düşüş yaşanmış olsa da 2020 yılı ile birlikte bu oranın tekrar arttığı anlaşılmaktadır. Bu durum AB üyesi ülke vatandaşı olmayan kişilerin vatandaşlara göre daha fazla risk altında olduğunu göstermektedir.

Şekil 1. Avrupa Birliği'nde Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski Altında Bulunan 18 Yaş ve Üzeri Kişilerin Vatandaşlığa Göre Oranları (%) (Kaynak: Eurostat, *Migrant Integration Statistics - At Risk Of Poverty and Social Exclusion*.).

Saçılma diyagramı ya da dağılım grafiği iki farklı değişken arasındaki ilişkinin görsel olarak betimlenmesini sağlar. Saçılma diyagramı aracılığıyla yatay ve dikey eksenler boyunca değişkenlere ilişkin verilerin sayısal koordinatlarını gösterilir. Şekil 2’de dikey ekseninde bağımlı değişken olan AB üyesi ülkelerde yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan 18 yaş ve üzeri vatandaşların oranına yer verilmiştir. Yatay ekseninde ise bağımsız değişken olan AB üyesi ülkelerdeki yabancı sayısının ülke nüfusuna oranı yer almaktadır.

Şekil 2. Değişkenlere İlişkin Saçılım Diyagramı.

Verilerin sayısal koordinatlarını gösteren noktaların Grafik 2’deki dağılımı iki değişken arasındaki ilişkinin zayıf olduğunu göstermektedir. Dağılımının yönünü gösteren ortalama çizgisinin negatif eğimli olması, iki değişken arasında zayıf ancak negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Buna göre değişkenler arası ilişkinin gücü dikkate alınmadan yorum yapılacak olursa yabancı sayısının ülke nüfusuna oranı arttıkça yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan 18 yaş ve üzeri vatandaşların oranı azalmaktadır.

Tablo 2. Tanımlayıcı İstatistikler.

	Ortalama	Standart Sapma	N Sayısı
Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski Altındaki Vatandaşların Oranı	19,4231	5,54900	26
Yabancı Sayısının Ülke Nüfusuna Oranı	8,3885	5,91015	26

Tablo 2’de yer alan tanımlayıcı istatistiklerde Lüksemburg hariç AB üyesi 26 ülkede yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan 18 yaş ve üzeri vatandaşların oranı ile yabancı sayısının ülke nüfuslarına oranının ortalaması gösterilmektedir. Buna göre göre AB üyesi 26 ülkede bulunan yabancı sayılarının ülke nüfuslarına oranlarının ortalaması % 8.38’dir. Ülkelere göre yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında yaşayan yerli vatandaşların oranlarının ortalamasının ise % 19.42 olduğu anlaşılmaktadır. Karşılaştırma yapmak amacıyla Tablo 1’de yer verilen, AB üyesi ülkelerde yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan 18 yaş ve üzeri AB üyesi ülke vatandaşı olmayan kişilerin oranlarının ortalaması ise % 37.03 olarak hesaplanmıştır.¹ Burada yer verilen oranlar ülke nüfuslarının hesaplamaya dâhil edilmemesi sebebiyle AB geneline ait oranları yansıtmamaktadır. Yine de yerli vatandaşlar ile yabancılar arasında karşılaştırma yapmak mümkündür. Buna göre yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan AB vatandaşı olmayan kişilerin oranlarının ortalaması yerli vatandaşların oranlarının ortalamasının iki katına çok yakın bir orana karşılık gelmektedir.

¹ Bu oran belirlenirken analize dâhil edilmeyen Lüksemburg, Avrupa İstatistik Ofisi tarafından verisi açıklanmamış Romanya, Macaristan ve Slovakya ile veri güvenilirliği düşük olarak açıklanmış Bulgaristan ve Hırvatistan ülkelerine ilişkin veriler hesaplama dışında tutulmuştur.

Tablo 3. *Değişkenler Arasındaki Korelasyon Verileri.*

		Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski Altındaki Vatandaşların Oranı	Yabancı Sayısının Ülke Nüfu- suna Oranı
Pearson Kore- lasyonu	Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski Altın- daki Vatandaşların Oranı	1,000	-,235
	Yabancı Sayısının Ülke Nüfusuna Oranı	-,235	1,000
Anlamlılık Dü- zeyi (P) (Tek Yönlü)	Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski Altın- daki Vatandaşların Oranı	.	,124
	Yabancı Sayısının Ülke Nüfusuna Oranı	,124	.
N	Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski Altın- daki Vatandaşların Oranı	26	26
	Yabancı Sayısının Ülke Nüfusuna Oranı	26	26

Tablo 3 bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon ilişkisine dair verileri göstermektedir. Pearson korelasyon katsayısı -1 ile +1 arasında değer alabilmektedir. Yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan vatandaşların oranı ile yabancı sayısının ülke nüfusuna oranı arasındaki korelasyon katsayısı -0,235 olduğu görülmektedir. Bu katsayı değişkenler arasında zayıf

düzeyde negatif yönlü korelasyon olduğunu göstermektedir. P değeri olarak da adlandırılan anlamlılık (significance/sig.) değerinin 0,05'den küçük olması halinde ($p < 0,05$) değişkenler arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğundan söz edilebilmektedir. Tablo 3'e göre P (Sig.) değerinin 0,124 olduğu görülmektedir. Buradan hareketle AB'de yabancı sayısının ülke nüfusuna oranı ile yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan vatandaşların oranı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4. Model (Analiz) Özeti.

Model	R	R Kare	Tahmini		
			Düzeltilmiş R Kare	Değerin Standart Hatası	Durbin-Watson
1	,235 ¹	,055	,016	5,50454	2,660

Analiz özetinin gösterildiği Tablo 4'te yer alan R Kare değeri 0,055'dir. Buradan bağımsız değişkenin bağımlı değişkendeki değişimin yüzde 0,055'lik bölümünü açıkladığı anlaşılmaktadır. AB üyesi ülkelerde yabancı sayısının ülke nüfusuna oranı, yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan vatandaşların oranındaki değişimin çok küçük bir bölümünü açıklamaktadır. Buradan yine değişkenler arasındaki ilişkinin çok zayıf olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir.

¹ Predictors: (Constant), Yabancı Sayısının Ülke Nüfusuna Oranı

² Dependent Variable: Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski Altındaki Vatandaşların Oranı

Tablo 5. Regresyon Analiz Katsayıları.

Model	Standartlaştırılmış Katsayılar		Standart Hata	Standartize Beta Katsayısı	t	P (Sig.)	Eğim Katsayısı (B) İçin 95,0% Güven Aralığı	
	B	Hata					Alt Sınır	Üst Sınır
1 Sabit (Constant)	21,276	1,899			11,202	,000	17,356	25,195
Yabancı Sayısının Ülke Nüfusuna Oranı	-,221	,186	-,235	-1,186	,247	-,605	,164	

Tablo 5’da yer alan veriler kullanılarak oluşturulan regresyon denklemi $y=21,28-0,22x$ şeklindedir. Anlamlılık (significance/sig.) değerinin 0,247 olması yine değişkenler arasında anlamlı bir istatistiksel ilişki olmadığını göstermektedir. Yukarıda yer alan analiz ve veriler ışığında; “H1: Avrupa Birliği ülkelerinde bulunan yabancı sayısının ülke nüfusuna oranı, yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında yaşayan yerleşik vatandaşların oranını pozitif yönde ve anlamlı olarak etkilemektedir.” hipotezinin istatistiksel olarak geçerli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Boş hipotez ya da sıfır hipotezi olarak adlandırılan, değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı önermesinin korunduğu anlaşılmaktadır. Yani AB üyesi ülkelerde bulunan yabancı sayısının ülke nüfusuna oranının artması veya azalması, yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan vatandaşların oranı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etki oluşturmamaktadır.

¹ Dependent Variable: Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski Altındaki Vatandaşların Oranı

6. Sonuç ve Öneriler

Göç hareketlerinin ve göçmen sayılarının dünya genelinde artması sonucunda göç olgusu devletlerin geleceği için daha önemli hale gelmektedir. Göç alan toplumlarda göç sebebiyle ortaya çıkan toplumsal değişimlerin incelenmesi, geliştirilecek politikalara yön verilebilmesi bakımından önemlidir. Göçmenlerin göç ettikleri ülkenin ekonomik yapısına etkileri çeşitli tartışmaların kaynağı olabilmektedir. Bu çalışmada gerçekleştirilen regresyon analizinde AB üyesi ülkelerde bulunan yabancı sayısının ülke nüfusuna oranı bağımsız değişkeni ile yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan vatandaşların oranı bağımlı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir. Yani yabancı sayısının toplam nüfusa oranının artması veya azalması yerleşik durumdaki vatandaşların yoksulluk ve sosyal dışlanma oranını etkilememektedir. Bu sonuç AB’de refah şovenistlerinin iddialarının gerçekleri yansıtmadığını ortaya koymaktadır. Aksine nüfusu yaşlanan AB üyesi ülkelerin ihtiyaç duyduğu genç işgücü ihtiyacı karşısında göçmenler çözüm olarak görülebilmektedir. Göçmenlerin bu şekilde ekonomiye katkı sağlayabileceği savunulabilir.

AB üyesi ülkelerde vatandaşların gelir ve refah seviyelerinde meydana gelen değişiklerin ilgili ülkenin ekonomik yapısı, küresel ekonomik gelişmeler, salgın hastalıklar gibi sebeplerle üretim hacminin daralması sonucunda işsizliğin artması veya ülke içi gelir dağılımında meydana gelen değişiklikler gibi başka sebepleri olabileceği kabul edilebilir. Bu sebepleri belirlemek için her ülke özelinde çeşitli araştırmalar yapılması gerekmektedir. Refah şovenizminin ekonomik krizlerden daha çok etkilenen ülkelerde görece daha hızlı yaygınlaşması ülkeler arasındaki ekonomik farklılıkların belirleyici olduğu fikrini desteklemektedir. Buna göre artan göçmen sayısı sebebiyle yerleşiklerin ekonomik ve sosyal koşullarında kötüleşme olmayan ya da daha az olan ülkelerde refah şovenizmi daha az desteklenecektir. İsveç’te bulunan yabancı sayısının ülke nüfusuna oranı Macaristan’da bulunan yabancı sayısının

ülke nüfusuna oranının yaklaşık dört katı olmasına rağmen refah şovenizminin Macaristan’da daha fazla yaygınlaşması, temel sorunun göçmenlerden kaynaklanmadığını ortaya koymaktadır. Aşırı sağ siyasi partiler AB üyesi ülkelerin göç ile ilgili konularda kendi kararlarını vermeleri gerektiğini savunmaktadır. Bu durum AB üyesi ülkeler arasındaki mevcut farklılıkları belirginleştirerek birliğin parçalanmasının önünü açabilecektir. Dolayısıyla göç hareketlerinde yaşanan artış göç ve göçmen konusunu AB’nin geleceği açısından çözülmesi gereken temel bir sorun haline getirmektedir.

Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) verilerine göre AB üyesi ülkelerde yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan yabancıların oranlarının ortalaması yerli vatandaşların oranlarının ortalamasının yaklaşık olarak iki katıdır. Yani mevcut durumda yabancılar ile vatandaşlar arasında yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında olma bakımından önemli bir fark vardır. Yabancılar yerleşik vatandaşlara göre yaklaşık olarak iki kat daha fazla yoksulluk ve sosyal dışlanma riski ile karşı karşıyadır. Kurulmaya çalışılan göç, refah ve güvenlik ilişkisi ve refah şovenizminin güçlenmesiyle uygulanacak göçmenleri dışlayıcı politikalar çeşitli sosyal sorunlara zemin hazırlayabilecektir. Yoksulluk ve sosyal dışlanmaya maruz kalan göçmenlerin suça yönelme olasılığı artabilecektir. Aşırı sağ siyasi söylemlerin etkisiyle göçmenlerin yoksulluk ve sosyal dışlanma riski ile karşı karşıya bırakılması toplumu kutuplaştırarak göçmen ve vatandaş olarak ayrışmasına sebep olabilecektir. Böyle bir toplumsal ayrışma suça yönelimini artırdığı göçmenleri radikalleştirme ve çeşitli güvenlik problemlerine zemin hazırlama potansiyeline sahiptir.

Ülkelerin sosyal ve ekonomik kapasitelerine göre göçmen kabul etmesi, sınır yönetimi ve vize politikalarını bu amaçla biçimlendirmesi göç kaynaklı olarak ortaya çıkabilecek ekonomik, sosyal ve güvenlik ile ilgili sorunları önlemenin en uygun yoludur. Refah devleti kaynaklarının dağıtımında göçmenlere yönelen kısıtlayıcı politika ve uygulamalar toplumsal ayrışmayı daha

da derinleştirebilecektir. Yasal statüsü ne olursa olsun sınır dışı edilmediği sürece her göçmen fiilen içinde bulunduğu toplumun bir parçasıdır. Suça karışan göçmenler sınır dışı edilebilecektir, ancak göçmenlerin sınır dışı edilmesi ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde belirli hukuksal süreçlerin tamamlanmasını gerektirmektedir. Buna ek olarak sınır dışı işleminin devletler için seyahat masrafı gibi ekonomik maliyetleri bulunmaktadır. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi gibi uluslararası hukuk metinlerinde mülteciler ve diğer göçmenlerin hakları düzenlenmiş ve güvence altına alınmıştır. Göç alan ülkelerde göçmenler ile yerleşik vatandaşların birlikte yaşayan bir toplumun parçaları olduğu gerçeği çeşitli toplum kesimleri ve siyasal karar vericiler tarafından dikkate alınmalıdır. Politik çıkar ve endişeler sebebiyle gerçeklikten uzak söylemlerin takip edilmesi çeşitli ve yeni sorunlara neden olabilecektir.

Kaynaklar

- Batır, K. (2018). Avrupa Birliği'nin Geri Kabul Anlaşmaları: Türkiye İle AB Arasında İmzalanan Geri Kabul Anlaşması Çerçevesinde Hukuki Bir Değerlendirme. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(30): 585-604.
- Bigo, D. (2002). Security and Immigration: Toward a Critique of the Governmentality of Unease. *Alternatives: Global, Local, Political*, 27, 63–92.
- Boswell, C. (2007). The Securitisation of Migration: A Risky Strategy for European States. *Copenhagen: Danish Institute for International Studies*.
- Bratram, D., Poros, M. V., & Monforte, P. (2017). *Göç Meselesinde Temel Kavramlar*. Ankara: Hece Yayınları.
- Careja, R., & Harris, E. (2022). Thirty years of welfare chauvinism research: Findings and challenges. *Journal of European Social Policy*, 32(2), 212-224.
- Castles, Stephen & Miller, Mark J. (2008). *Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. Çev. B.U. Bal ve İ. Akbulut. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Eser, H. B. & Çiçek, A. (2020). Avrupa'da Aşırı Sağın Ayak Sesleri: Zenofobinin Patolojik Normalleşmesi. *Alternatif Politika*, 12 (1): 114-144.
- European Comission.(2017). White Paper on the Future of Europe Reflections and Scenarios for the Eu27 by 2025, Brussels.
- European Union.(2023). *History of the European Union 1945-59*, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_en. (Erişim tarihi: 18 Kasım 2023).

- Eurostat. (2023). *Immigrant integration statistics – at risk of poverty and social exclusion*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migrant_integration_statistics_-_at_risk_of_poverty_and_social_exclusion (Erişim tarihi: 06 Aralık 2023).
- Eurostat. (2023). *Living Conditions in Europe – Poverty and Social Exclusion*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_poverty_and_social_exclusion&olid=584082#Poverty_and_social_exclusion (Erişim tarihi: 28 Aralık 2023).
- Eurostat. (2023). *Non-national population by group of citizenship*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Non-national_population_by_group_of_citizenshipTable4.png (Erişim tarihi: 06 Aralık 2023).
- Eurostat. (2023). *Population on 1 January by age group, sex and citizenship*. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_pop1ctz/default/table?lang=en (Erişim tarihi: 06 Aralık 2023).
- Ferreira, S. (2019). *Human Security and Migration in Europe's Southern Borders*. Palgrave Macmillan.
- Freeman, G. P. (1994). Can Liberal States Control Unwanted Migration?. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 534: 17–30.
- Geddes, A. (2003), Migration and the Welfare State in Europe. *The Political Quarterly*, 74: 150-162.
- Genç, D. (2010). A Paradox in EU Migration Management. *SEER: Journal for Labour and Social Affairs in Eastern Europe*, 13 (2): 181–192.
- Greve, B. (2019). *Welfare, Populism and Welfare Chauvinism*. Policy Press, University of Bristol.

- Hatıplı, M. (2019). Boyut ve Etkenleriyle Sosyal Dışlanmanın Yoksullukla Karşılaştırmalı İlişkisi. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (1): 39-77.
- Huysmans, J. (2006). *The Politics of Insecurity: Fear, Migration and Asylum in the EU*, London and Network: Routledge.
- IOM. (2013). *Göç Terimleri Sözlüğü*. R. Perruchoud ve J., R. Cross (Ed.), 2. Baskı, No: 31.
- Koning, E. A. (2019). *Immigration and the Politics of Welfare Exclusion: Selective Solidarity in Western Democracies*. Toronto: University of Toronto Press.
- Lahav G. & Messina A. M. (2024). *Immigration, Security, and the Liberal State: The Politics of Migration Regulation in Europe and the United States*. Cambridge University Press.
- Lee, E. S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 3(1): 47-57.
- Petersen, W. (1958). A General Typology of Migration. *American Sociological Review*, 23(3): 256-266.
- Ravenstein, E. G. (1889). The Laws of Migration. *Journal of the Royal Statistical Society*, 52(2): 241-305.
- Saraçlı, M. (2023). Avrupa'daki Popülist Aşırı Sağ Partilerin Göç Meselesine Yaklaşımları: Fransa Ulusal Birlik Partisi Örneği. *Liberal Düşünce Dergisi*, (110): 123-146.
- Simmons, B. A., Shaffer, R. (2023). Border Anxiety in International Discourse. *American Journal of Political Science*. 2023: 1-17.
- Stouffer, S. A. (1940). Intervening Opportunities: A Theory Relating Mobility and Distance. *American Sociological Review*, 5(6): 845-867.

- Taylor-Gooby, P., Leruth, B. & Chung, H. (2017) *After Austerity: Welfare state transformation in Europe after the Great Recession*. Oxford: Oxford University Press.
- Thiel, M., Fiocchetto, E., Maslanik, J.D. (2023). *Identity Politics, Political Mobilization, and Social In/Exclusions*. In: *The Politics of Social In/Exclusion in the EU*. Palgrave Studies in European Political Sociology. Palgrave Macmillan, Cham, Switzerland.
- Topgöl, S. (2016). Sosyal Dışlanma ve Göç: Mülteci İşçiler Örneği. *Sosyoloji Dergisi*, (34): 269-289.
- Tushnet, M. (1995). *Immigration policy in liberal political theory*. In W. Schwartz (Ed.), *Justice in Immigration* (Cambridge Studies in Philosophy and Law, pp. 147-157). Cambridge: Cambridge University Press.
- Ülger, İ. K. (2014). Avrupa Birliği'nde Fetret Devri ve Gelecek Senaryoları, *Bilge Strateji Dergisi*, 6(11): 107-131.

